

راہبرد نظامی

اصول، شیوہ‌ها و ابعاد تاریخی

تألیف:

جان ام. کالینز

ترجمہ:

عبدالمجید حسینی

پڑوہشکده دفاعی اسلامی

دانشگاه جامع امام حسین (ع)

مؤسسه چاپ و انتشارات

۵۴۰

سری راهبردی - ۲۸

سرشناسه	: کالینز، جان. ام. ۱۹۲۱ - م. (Collins, John M.)
عنوان و پدیدآور	: راهبرد نظامی: اصول، شیوه‌ها و ابعاد تاریخی/ تألیف: جان ام. کالینز؛ ترجمه: عبدالمجید حیدری.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع)، مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: بیست و یک، ۶۷۵ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۵۲-۵۶۰-۵
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا	
فهرست	: دانشگاه جامع امام حسین (ع)، مؤسسه چاپ و انتشارات: ۵۴۰، سری راهبردی، ۲۸.
یادداشت	: عنوان اصلی:
یادداشت	: Military strategy: principles, practices, and historical perspectives
موضوع	: راهبرد (Strategy)
شناسه افزوده	: حیدری، عبدالمجید، ۱۳۳۸ - مترجم.
شناسه افزوده	: دانشگاه جامع امام حسین (ع)، مؤسسه چاپ و انتشارات.
شناسه افزوده	: پژوهش‌های دفاعی و امنیتی.
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۶ : ۵۴۰/۵۶۲
رده‌بندی دیویی	: ۰۳/۳۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۷۷۴۷۸۶

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و اقتباس برای دانشگاه جامع امام حسین (ع) محفوظ است.

• عنوان: راهبرد نظامی: اصول، شیوه‌ها و ابعاد تاریخی

• تألیف: جان ام. کالینز

• ترجمه: عبدالمجید حیدری

• صفحه‌آرا: ناهید آقامیرزایی

• نوبت چاپ: اول (تیر ۱۳۹۶)

• شمارگان: ۵۰ نسخه

• قیمت: ۵۶۰,۰۰۰ ریال

• نشانی: تهران، بزرگراه شهید بابایی، بعد از پل لشکرک، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، معاونت پژوهش.

• مؤسسه چاپ و انتشارات، تلفن: ۷۷۱۰۵۶۳۴، ۷۳۸۲۸۲۶۰ همراه: ۰۹۱۲۴۸۷۰۰۱۷ دورنگار: ۷۳۸۲۸۲۷۴

• مرکز بخش: تهران، میدان فردوسی، فروشگاه و نمایشگاه مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین (ع)،

تلفن: ۸۸۸۳۹۲۹۷

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

..... (پانزده)	سخن آغازین
..... (هفده)	مقدمه
..... (بیست و یک)	پی‌نوشت‌های مقدمه
..... ۱	فصل اول: نظر جمالی
..... ۲	سلسله مراتب راهبردی
..... ۷	فرآیندهای راهبردی
..... ۱۴	جمع‌بندی راهبردی
..... ۱۶	پی‌نوشت‌های فصل اول

بخش اول: چارچوب راهبرد نظامی

..... ۱۹	فصل دوم: منافع امنیت ملی
..... ۲۰	ویژگی‌های اساسی
..... ۲۹	منافع با ارزش متغیر
..... ۳۵	تضاد منافع
..... ۳۷	پی‌نوشت‌های فصل دوم
..... ۴۱	فصل سوم: تهدیدات داخلی و خارجی
..... ۴۲	طیف درگیری
..... ۴۵	هدایت راهبردی

۴۵	قدرت نظامی دشمن
۵۲	ارزش‌یابی‌های اطلاعاتی
۵۹	ارزیابی‌های نهایی
۶۵	ارزیابی تهدیدات
۶۷	پی‌نوشت‌های فصل سوم

۷۱	فصل چهارم: اهداف اساسی امنیتی
۷۲	اهداف امنیت ملی
۷۵	اهداف نظامی ملی
۸۲	وظایف و مأموریت‌های نظامی
۸۶	مراکز ثقل رعب‌ردي
۹۵	پی‌نوشت‌های فصل چهارم

۹۹	فصل پنجم: اولویت سیاسی
۱۰۰	ویژگی‌های سیاست کلی
۱۰۳	سیاست‌های غیرنظامی - نظامی
۱۱۰	سیاست داخلی در برابر سیاست خارجی
۱۱۳	قدرت نظامی در برابر قدرت غیرنظامی
۱۱۶	پی‌نوشت‌های فصل پنجم

بخش دوم: اصول راهبرد نظامی

۱۲۳	فصل ششم: نقاط آغازین و راهبردی
۱۲۴	عناصر سازنده‌ی راهبرد
۱۲۸	مکاتب فکری راهبردی
۱۳۱	راهکارهای اساسی

۱۳۸	فرضیه‌های سیاسی - نظامی
۱۳۹	گلوگاه‌ها و مسیرهای راهبردی
۱۴۷	پی‌نوشت‌های فصل ششم
۱۵۱	فصل هفتم: اصول بازدارندگی
۱۵۳	علل منازعه
۱۵۷	اصول بازدارندگی
۱۶۳	مفاهیم نظریه‌های بازدارندگی
۱۷۱	پی‌نوشت‌های فصل هفتم
۱۷۵	فصل هشتم: اصول جنگ وری
۱۷۶	اصول جنگ
۱۸۸	سیاست‌های کلان جنگ
۱۸۸	قدرت در مقایسه با ظرافت
۱۹۳	الگوهای آرایش نیرو در زمان صلح
۱۹۵	مفاهیم و نظریه‌های جنگ
۲۰۱	محدودیت‌های سیاسی
۲۰۴	محدودیت‌های غیرواقع‌بینانه
۲۰۴	پایان درگیری
۲۱۳	پی‌نوشت‌های فصل هشتم
۲۱۹	فصل نهم: اصول آمادگی نظامی
۲۲۰	آمادگی در مقابل استقامت
۲۲۱	اصول آمادگی
۲۲۹	آمادگی جاری

۲۳۹		آمادگی آینده
۲۴۲		پی‌نوشت‌های فصل نهم
۲۴۵		فصل دهم: اصول کنترل تسلیحات
۲۴۶		اهداف کنترل تسلیحات
۲۴۷		محدودیت‌های کمی
۲۶۲		شیوه‌های مذاکره
۲۶۸		مشکلات انطباق
۲۷۲		پی‌نوشت‌های فصل دهم
		بخش سوم: راهبردهای نظامی تخصصی
۲۷۷		فصل یازدهم: راهبردهای منع تکثیر
۲۸۶		شاخص‌های اطلاعاتی
۲۹۱		اقدامات ضد تکثیر
۲۹۲		گزینه‌های غیرنظامی
۲۹۳		گزینه‌های نظامی
۳۰۱		پی‌نوشت‌های فصل یازدهم
۳۰۵		فصل دوازدهم: راهبردهای جنگ هسته‌ای
۳۱۲		کنترل تسلیحات هسته‌ای
۳۱۴		راهبردهای بازدارندگی هسته‌ای
۳۱۹		انواع طرح‌های بازدارنده
۳۲۴		راهبردهای جنگ هسته‌ای
۳۲۸		گزینه‌های دفاعی
۳۳۱		راهبردهای پایان‌دادن به جنگ هسته‌ای
۳۳۳		پی‌نوشت‌های فصل دوازدهم

فصل سیزدهم: راهبردهای جنگ میکروبی و شیمیایی..... ۳۳۵

تسلیمات میکروبی و شیمیایی..... ۳۳۶

کنترل تسلیمات میکروبی و شیمیایی..... ۳۴۱

راهبردهای جنگ میکروبی..... ۳۴۲

راهبردهای جنگ شیمیایی..... ۳۴۶

ضرورت طرح‌های ابتکاری..... ۳۵۳

پی‌نوشت‌های فصل سیزدهم..... ۳۵۵

فصل چهاردهم: راهبردها و نیروهای سنتی..... ۳۵۷

مشارکت نیروی تکمیلی..... ۳۵۸

مقایسه‌ی وضعیت‌ها: نیرو..... ۳۶۲

بازدارندگی سنتی..... ۳۶۵

شیوه‌های جنگ سنتی..... ۳۷۰

کانون‌های جنگ هسته‌ای..... ۳۷۶

تکیه‌گاه جنگ سنتی..... ۳۷۸

پی‌نوشت‌های فصل چهاردهم..... ۳۸۰

فصل پانزدهم: راهبردهای شورش..... ۳۸۳

ماهیت شورش‌ها..... ۳۸۴

جنگ انقلابی..... ۳۸۷

حرکت‌های ضدانقلابی..... ۴۰۰

کانون جنگ سنتی..... ۴۰۵

پی‌نوشت‌های فصل پانزدهم..... ۴۱۱

فصل شانزدهم: راهبردهای ضدشورش..... ۴۱۵

ماهیت عملیات ضدشورش..... ۴۱۶

۴۲۰	راهبردهای ضدسازمان‌های زیر زیرزمینی
۴۳۰	راهبردهای ضدچریکی
۴۳۷	برنامه‌های تأمین ثبات داخلی
۴۴۰	راه کارهایی برای موفقیت
۴۴۲	پی‌نوشت‌های فصل شانزدهم
۴۴۵	فصل هفدهم: تروریسم اجتماعی - سیاسی
۴۴۶	ماهیت تروریسم اجتماعی - سیاسی
۴۴۸	تروریست‌های خاص
۴۴۹	سازمان‌های تروریستی خاص
۴۵۰	ابزار تروریسم
۴۵۶	اهداف و تاکتیک‌های تروریستی
۴۶۷	حمایت و پشتیبانی
۴۷۰	پی‌نوشت‌های فصل هفدهم
۴۷۳	فصل هجدهم: راهبردهای مقابله با تروریسم
۴۷۴	ماهیت مقابله با تروریسم
۴۷۴	شرکت‌کنندگان در عملیات مقابله و کنترل
۴۷۷	موضوعات اساسی
۴۷۹	خشونت در مقابل عدم خشونت
۴۸۰	تنگناهای بازدارنده
۴۸۱	عملیات مقابله با تروریسم پدافندی
۴۹۰	عملیات آفندی مقابله با تروریسم
۴۹۸	محدودیت‌های دموکراتیک
۵۰۳	پی‌نوشت‌های فصل هجدهم

۵۰۷	فصل نوزدهم: راهبردهای جنگ بدون خونریزی
۵۰۸	ماهیت جنگ بدون خونریزی
۵۱۰	جنگ سیاسی
۵۱۶	جنگ اقتصادی
۵۲۳	جنگ فناورانه
۵۳۱	جنگ روانی
۵۴۹	پی‌نوشت‌های فصل نوزدهم

۵۵۵	فصل بیستم: راهبردهای جنگ ائتلافی
۵۵۶	انگیزه‌های امنیت جمعی
۵۵۸	گزینه‌های امنیت جمعی
۵۶۱	چشم‌اندازهای سازگاری
۵۶۵	ائتلاف‌های رسمی و غیررسمی
۵۷۰	فرماندهی و کنترل
۵۷۳	میزان مشارکت هر یک از اعضای ائتلاف
۵۷۷	نیازمندی‌هایی برای بازنگری
۵۸۱	پی‌نوشت‌های فصل بیستم

بخش چهارم: اصول برتری راهبردی

۵۸۷	فصل بیست‌ویکم: پیشگامان راهبردی
۵۸۸	الگوهای توضیحی
۵۸۸	نظریه پردازان راهبردی
۵۹۰	متخصصان راهبردی
۵۹۴	ویژگی‌های مطلوب
۵۹۷	نیازمندی‌های مرکب
۵۹۹	پی‌نوشت‌های فصل بیست‌ویکم

۶۰۱	فصل بیست و دوم: نخستین گام‌های راهبردی
۶۰۲	محیط‌های خلاق
۶۰۵	تحصیلات راهبردی
۶۰۹	تحقیق راهبردی
۶۱۷	پی‌نوشت‌های فصل بیست و دوم

بخش پنجم: راهبردهای کاربردی

۶۲۱	فصل بیست و سوم: کلاف‌های سردرگم بالکان
۶۲۲	زمینه‌ی سیاسی - نظامی
۶۴۱	استقرار صلح در سرزمین
۶۴۳	مقایسه‌ی راه‌اف
۶۴۵	گزینه‌های سیاسی - نو
۶۵۴	انتقادات راهبردی
۶۶۸	پی‌نوشت‌های فصل بیست و سوم
۶۷۳	فصل بیست و چهارم: تصاویر نهایی
۶۷۵	مرور نکات ده‌گانه‌ی مهم

مقدمه

«این که مرغ‌ها را چگونه بپزیم هنگامی مهم است که آنها ارزش پختن داشته باشند.»

فرانک پردو^۱

اواخر دهه ۱۹۸۰

از سرلشکر ساموئل کاستر^۲ به عنوان رئیس دانشکده‌ی افسری آمریکا در «وست پوینت» در سال ۱۹۷۰ سؤال شد که چرا نیروهای مسلح آمریکا پس از تقریباً دویست سال نتوانستند متفکرانی راهبردی هم‌پای کارل فون کلاوزویتس^۳ سرلشکر پروسی که با ابعاد ذهنی خود در اوایل قرن ۱۹ کتاب بی‌نظیر در باب جنگ^۴ را به رشته‌ی درآورد، تربیت کنند.^(۱) پاسخ او این بود که «ما به هوشیاری بهای بیش‌تری می‌دهیم تا متفکر».^(۲)

نیروهای نظامی در صحنه‌های نبرد زمینی، هوایی و دریایی اگر از تفکر یک استراتژیست با تجربه بی‌بهره باشند، نمی‌توانند وظیفه‌ی خود را به خوبی انجام دهند. نیروهایی که برای به کارگیری فناوریهای بهترین جنگ‌افزارها در شرایط سخت، سازمان‌دهی و تربیت می‌شوند، تنها در صورتی می‌توانند در صحنه‌های نبرد پیروز شوند

1. Frank Perdue

2. Samuel Koster

3. Carl von Clausewitz

4. On the War

که از یک شبکه‌ی آمادی فراگیر بهره‌مند باشند و گر نه عملاً در جنگ شکست می‌خورند. آن‌چه برای نیروهای نظامی آمریکا در ویتنام (در سال‌های ۱۹۶۵ تا ۱۹۷۳) اتفاق افتاد، در دوران‌های مختلف تاریخ در سرتاسر جهان متداول بوده است؛ ویتنام جایی بود که به قول فرانک پردو مرغ‌هایی که آنها پختند، از دیدگاه راهبردی اصلاً ارزش پختن نداشت.

بنابراین، استراتژیست‌های کنونی و آینده احتمالاً از اسناد جامعی که پس از تحلیل، ترکیب و یکپارچه کردن داده‌ها، گزینه‌ها و خروجی‌های مختلف، دیدگاه‌های تاریخی، بدیدی را ارائه می‌دهند، بهره‌برداری می‌کنند. از این رو، این کتاب که مجموعه‌ی متنوعی از موضوعات مرتبط است که با اهداف سه‌گانه‌ی زیر به نگارش درآمده است:

- ارائه‌ی یک کتاب درسی در زمینه‌ی راهبرد برای دانشجویان دانشگاه‌های نظامی؛
- ارائه‌ی یک دستورالعمل برای استفاده‌ی طراحان، استراتژیست‌ها و رهبران سیاسی- نظامی؛
- افزایش درک عمومی از راهبردهای نظامی.

این کتاب برخلاف کتاب دیگر نگارنده با عنوان «جغرافیای نظامی»^(۳) به جای این‌که به علوم طبیعی و فیزیکی بپردازد، عمدتاً با توده‌ی آنت‌تزه‌ها و سنتزها سر و کار دارد. بخش اول کتاب بر سیاست‌ها، اهداف، تهدیدات و منافع استراتژی که چارچوب راهبرد نظامی را شکل می‌دهند، متمرکز است. بخش دوم، عناصر اساسی راهبردی، مکاتب فکری، نظریه‌ها، مفاهیم، اصول و دیگر بنیان‌های مربوط را مورد تأکید قرار می‌دهد. بخش سوم، راهبردهای نظامی مرتبط با طیف دیگری از جنگ‌ها را مشخص می‌کند؛ جنگ‌هایی با استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی تا جنگ‌های بدون خون‌ریزی. در بخش چهارم کتاب، روش‌هایی برای شکوفایی استعدادها و پرورش خلاقیت‌ها در

جهت ارائه‌ی اندیشه‌های نو به منظور حل مشکلات راهبردی مطرح می‌شود. بخش پنجم، یافته‌های یک تحقیق موردی درباره‌ی راهبردهای اعمال شده در بوسنی هرزگوین و کوزوو را بررسی کرده، آنها را مورد سؤال قرار می‌دهد. اما هر فصل با ارائه‌ی چند اصل به عنوان نتیجه‌گیری پایان می‌یابد که در جمع‌بندی نهایی کتاب مورد تأیید قرار می‌گیرند. در پیشینه‌های تاریخی مرتبط، نه تنها راهبردهای کارآمد و ناکارآمد مورد بررسی قرار گرفته بلکه علل موفقیت‌ها یا شکست‌ها نیز ارزیابی می‌شوند. در ضمیمه‌ی «ج» کتاب نیز که در واقع به عنوان یک قفسه‌ی کتاب برای استراتژیست‌های نظامی محسوب می‌شود، برخی مطالعات تکمیلی پیشنهاد شده است.

البته این رساله موجز را «راهبرد سیاسی-نظامی» نیز می‌توانستیم بنامیم؛ زیرا سیاست‌های خارجی و داخلی، راهبردهای نظامی را در نظریه و عمل و از آغاز تا پایان به شدت تحت تأثیر قرار داد، یا آنها را به طور قطعی شکل می‌دهند. تجربه‌ی چند هزار ساله نشان داده است که تقریباً هیچ «راه حل کلی» وجود ندارد که برای همه‌ی موارد مناسب باشد. بنابراین، در بیان مطالب خلاصه‌ام از هر گزینه را بیان می‌کنیم، ولی از هیچ یک ۱۰۰ درصد دفاع نمی‌کنیم. خوانندگان پویا، سایر موارد مرتبط را در موقعیت‌های مناسب خود تشخیص خواهند داد.

این رساله قبل از وقوع حادثه‌ی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ بی‌بی‌سی چاپ آماده شده بود؛ حادثه‌ای که در آن تروریست‌های فراملی برج‌های دوقلوی مرکز تجارت جهانی در منهتن^۱ را متلاشی و بخشی از پنتاگون را تخریب کردند. آنها با این ناآرامی‌ها تأثیرات مخرب سیاسی، اقتصادی و روانی زیادی را در اقصی نقاط جهان و به خصوص در داخل آمریکا بر جای گذاشتند؛ زیرا موفقیت عاملان این حادثه فراتر از رؤیاهای آشفته و خصمانه‌ی آنها بود که در این زمینه به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

- پخش برنامه‌های ۲۴ ساعته‌ی رادیویی و تلویزیونی همراه با تیتراهای درشت در نشریات و روزنامه‌های پرتیراژ، پیروزی تروریست‌ها را در بوق و کرنا کردند.
- مناظر حمل اجساد حاکی از آن بود که تعداد کشته‌شدگان این حادثه از عملیات **آنتی‌تام**^۱ که خونین‌ترین نبرد یک روزه در جنگ‌های داخلی آمریکا است بیش‌تر است.
- میانگین سهام شرکت صنعتی **داو جونز**^۲ هنگامی که بازار بورس آمریکا در روز ۱۷ سپتامبر ۲۰۰۱ بازگشایی شد، ۶۸۵ واحد سقوط کرد.
- خطوط هوایی بزرگ و صنایع هواپیمایی خصوصی آمریکا اگر کمک‌های مالی عظیم دولت را دریافت نمی‌کردند، با ورشکستگی روبه‌رو می‌شدند.
- تعداد بی‌شماری از کارکنان صنایع هواپیمایی کار خود را از دست دادند و یا در معرض قطع بیکاری قرار گرفتند.
- هتل‌ها، رستوران‌ها، فروشگاه‌ها و سایر مشاغل که به صنعت گردشگری وابسته بودند، با مشکلات عدیده‌ای مواجه شدند.
- «جنایات وحشیانه‌ی» ضد مسلمانان بی‌گناه و مساجد آنها را هدف قرار داده بود، به نیروهای تروریست که کرب کرد تا زمینه را برای نوعی جنگ مقدس (جهاد) هموار سازند.
- **جورج دبلیو بوش** رئیس‌جمهور آمریکا که در پاسخ به این شرایط تلاش می‌کرد تا اسامه بن لادن را «مرده یا زنده» به چنگ آورد، موفق شد تا حد زیادی حمایت جهانی را برای مبارزه خود علیه [به اصطلاح] تروریسم جلب کرده، اهداف «بی‌چون و چرایی» را اعلام نماید و برای رسیدن به این اهداف دست به اقداماتی بزند.

۱. رودخانه آنتی‌تام (Antietam) در ایالت مریلند و محل یکی از نبردهای سرنوشت‌ساز در جنگ‌های داخلی آمریکا در

سال ۱۸۶۲ بود، م.

۲. داو جونز (Dow Jones) یعنی میانگین قیمت سهام سی شرکت بزرگ صنعتی که روزانه برآورد می‌شود، م.

- نه این حوادث و نه تغییر و تحولات پس از آنها هیچ یک با فصول این کتاب که با تروریسم سیاسی - اجتماعی، عملیات ضدتروریسم و موضوعات وابسته به آنها مرتبط است، مغایرتی ندارند. بر عکس، این کتاب با عنوان **راهنمای نظامی** متونی را ارائه می‌دهد که به‌طور مطمئن به خوانندگان کمک می‌کند تا حوادث را آن‌گونه که هست درک کرده، هم‌زمان ارتباط این حوادث را با دیگر اشکال امنیت ملی تشخیص دهند.

پی‌نوشت‌های مقدمه

1. Carl Von Clausewitz, *On War*, ed. and trans. By Michael Howard and Peter Paret (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1976).
2. Ward Just, *Military Maps* (New York: Alfred A. Knopf, 1970), 24.
3. John M. Collins, *Military Geography: For Professionals and the Public* (Washington, DC: Brassey, 1978).